

שער ראשון

אוהל דוד

תולדות חייו של הרה"ח התמים
ר' דוד אקונאוו הי"ד

פרק א

נדודים בין ישיבות מחתרטיות

הוי גולה למקום תורה

ר' חאצק'ל היה משוחח עם הבחורים הצעירים, על המעלה של "הוי גולה למקום תורה". למרות שבראמען הייתה ישיבה, היה הוא אומר כי כאשר לומדים רחוק מהבית, הלימוד נראה לגמרי אחרת, כך הצליח להשפיע במשך השנים על כמה תלמידים לעבור ללמוד בישיבות תומכי תמימים ברחבי ברית המועצות, על התלמידים הללו נמנו גם הרה"ח ר' אבא לוין המכונה "אבא ראמנער", והרה"ח ר' חיים וולוביק המכונה "חיים ראמנער".

הרה"ח ר' חיים וולוביק

דיבוריו החוזרים ונשנים של המשפיע, נכנסו לליבו של דוד, והוא הסיק כי עליו לעזוב את העיר, ולעבור לישיבת תומכי תמימים באחת מערי ברית המועצות. הוא שוחח בנושא עם הוריו, אולם הם בשום אופן לא הסכימו שייסע מהעיר, הם חששו כי עקב גילו הצעיר, לא יצליח להסתדר בישיבה ואף יהיה רעב בימי לימודיו בישיבות הרחוקות מביתו.

באותה תקופה היה הנוהג של 'טעג' בישיבות, ומפני כך הם חששו שלעיתים למשפחות עצמן אין כיצד לפרנס את בני משפחתם, וכך גם האורחים בני הישיבות לא מקבלים די אוכל. כמוכן שמי שהיו לו הורים עשירים, הם שילמו סכום הגון, בכדי שבנם יקבל סעודות כסדרן. אבל המשפחה לא נחשבה לעשירה, ואביו הסתפק בלימודים בישיבה המקומית.

הסבא (אבי אמו) ר' הירשל היה יהודי חסידי, שעוד זכה לראות את אדמו"ר המהר"ש (ואף שמע את תפילתו בשנת האבילות תרכ"ז-תרכ"ז), והוא אחז שכן צריכים לתת לדוד הצעיר לנסוע לישיבה, והיה רגיל לומר: "דוד לא יאבד שם", חרף דברי הסבא ורצונו העז של דוד, ההורים לא ניאותו להסכים לנסיעה הטומנת בחובה, תנאי מחיה לא קלים.

ר' חאצק'ל שיכנע את דוד שיפסיק לאכול בבית

מאמר ומוסד לזכרו

ר' דוד בנחרותו

הלם וזעזוע אחזו ביהודי ארצות הברית ובחסידי חב"ד ברחבי תבל, עם היוודע דבר הירצחו של הרב דוד אקונאו הי"ד בדרכו לבית הכנסת בתוככי שכונת קראון הייטס אשר בעי"ת ברוקלין, ניו-יורק. הרבי אמר מאמר מיוחד לזכרו, ובעת אמירת המאמר קולו של הרבי נשנק שוב ושוב מבכי עצור. הרבי ביקש שיקימו מוסד לעילוי נשמתו, וכתב מענה מפורט כיצד ואיך לעשות זאת, ואף בחר את שם המוסד: "אוהל דוד".

"דוד ראמנער"

הרה"ח ר' דוד אקונאו המכונה "דוד ראמנער", נולד בעיירה האוקראינית מירגרוד, בחודש תמוז תרע"ב. הוא היה הילד הרביעי של הוריו הרה"ח ר' אפרים ומרת אסתר אקונאו. מבוגרים ממנו היו שני האחים אברהם ורחיים והאחות רבקה. אחריו נולדו עוד שתי אחיות מרת סימא ומרת שרה.

אביו ר' אפרים

בילדותו עברה המשפחה לגור בעיר ראמען, שם התגורר החסיד הרה"ח ר' יחזקאל (חאצקל) גרינפרעס שהיה מהמקורבים הגדולים אל כ"ק אדמו"ר הרשב"ב נ"ע. הוא היה ידוע כתלמיד חכם גדול, שהיה לומד שבע דפי גמרא מידי יום, ובכל לילה לאחר כל השיעורים שלו היה חוזר 18 פרקים משניות - עם זאת היה גביר גדול, שהיה עושה חסדים רבים עם אחרים. מספרים כי היה אופה מצות עם כל ההידורים, והיה מוכרם בזול יותר מאשר מצות פשוטות, בכדי לזכות כמה שיותר יהודים עם מצות מהודרות לפסח.

אוהל דוד

ברישיה דקרא". הרבי הקדים ואמר: "בהשקפה ראשונה נראה לי". והמשיך והסביר להם את הפשט, באופן כזה שלא היה מקום לקושיות.

בקיץ תרפ"ז, כאשר הלך וגבר הלחץ מצד השלטונות על הישיבה בקרעמנצ'וג, הורה הרבי הריי"צ להפחית שם את מספר התלמידים, אז הוחלט להעביר כיתה אחת ואת המגיד שיעור הרב יחזקאל הימלשטיין לפאלצק. הכיתה שעברה לפאלצק למדה אצל המשפיע הרה"ח ר' שלמה חיים קסלמן.

שוטרים ואקדחים בידיהם

לאחר חג הפסח תרפ"ח עבר ללמוד בנעוועל, שם למד בין היתר עם ר' אבא ראמענער (לוינ) ור' משה ויטעבסקער (וישצקי). שם למדו אצל הגאון הרה"ח יהודה עבער הי"ד. שיעוריו של הרב עבער נודעו בעמקותם הגדולה. הוא היה רגיל ללמוד פשט ברש"י, כך שכל שאלות התוספות תורצו. בשיעורים שלו, היו התלמידים מרותקים לדבריו, עד שהייתה משתררת דממה מוחלטת.

"פעם אחת - סיפר ר' דוד - באמצע השיעור, כשכולם היו שקועים בדבריו של הרב עבער, נכנסו למקום שני שוטרים ואקדחים בידיהם. כאשר הרב עבער שת ליבו לכך, הפסיק מיד מלימודו. השוטרים הביעו את תדהמתם לנוכח התלמידים שהיו שקועים כל כך בלימוד, עד שלא חשו בכניסתם. השוטרים פקדו על הרב עבער להמשיך להרצות בפני התלמידים. הרב עבער אמר שאינו לומד עם התלמידים, רק שהם שאלוהו והוא השיב להם, אולם השוטרים לא "קנו" את התירוץ, והובילו את כולם למעצר".

הבחורים שוחררו תוך זמן קצר, אולם הרב עבער נענש, הוא אולץ לנקות את הרחובות. הרב עבער נהג ללבוש בגדי שבת בעת שניקה את רחובות העיר, בכדי להראות שבעת שמקבלים קנס על לימוד התורה צריך ללבוש בגדי שבת. ולמרות עבודתו המייגעת בשעות היום, מסר לבחורים שיעור בשעות הלילה.

פעם אחת גויה ראתה אותו מנקה את הרחוב, והיא לקחת ממנו את המטאטא ואמרה שרב אינו צריך מטאטא רחובות. כך אירע כמה פעמים עד שהשוטר אמר לו שאינו צריך עוד לבוא.

(בעין שבינת רעב), עד שיתנו לו לנסוע. ומאז דוד הפסיק לחלוטין לאכול בבית, אבל בחשאי ר' חאצק'ל היה מביא לו אוכל לבית הכנסת. לאחר כמה ימים, אמו בכתה ואמרה שהיא כבר מסכי עד עתה גדל בבית הוריו, יצליח להסתדר בישיבה, שהתנאים בה לא ידעו, כי את כניסתו לעול מצוות, יחגוג באחת מהישיבות המחתרניות, יחד עם ידידיו לספסל הלימודים ולא עם הוריו.

מראמען, יצא לישיבת תומכי תמימים בקרעמנצ'וג, שנוהלה על ידי המשפיע הנודע הרה"ח הרב ישראל נח הגדול (בליניצקי). תקופה מסויימת למד התמים דוד, יחד עם ידידו התמים נחום לבקובסקי.

פעם בשעת הלימוד נכנס לבית המדרש הרבי נשיא דורנו, שהיה ידוע אז כבנו של הגאון החסיד המקובל הרב לוי יצחק שניאורסאהן רבה של העיר דנייפרופטרובסק, וידעו כי הוא למדן גדול. הבחורים עסקו אז בלימוד מסכת בבא מציעא דף ל' עמוד ב'. במימרתו של רב יוסף על הפסוק "והודעת להם את הדרך ילכו בה (יתרו יח, כ) - והודעת להם - זה בית חייהם, את הדרך - זו גמילות חסדים, ילכו - זה ביקור חולים". שאלו אותו התמימים פשט ברש"י על המקום, שמפרש את המילים זה בית חייהם - "ללמד להם אומנות להתפרנס בו חוקות ותורות כתיבי

סבו ר' הירשל לא היו קלים, בגלל רדיפות הקומוניסטים. הם גם

בית כנסת בקרעמנצ'וג בו למדו התמימים

הרב ישראל נח הגדול (בליניצקי)

הרבי בצעירותו

נדודים

בתקופה ההיא, הנדודים בין הישיבות, היו צעד הכרחי. המעקבים והרדיפות, אילצו את ראשי ומנהלי הישיבות, להורות לתמימים לנדוד ממקום אחד למשנהו, בכדי שלא יתפסו חלילה על ידי המשטרה החשאית, וכך המשיך התמים הצעיר לנדוד - מנעול נדד דוד להומיל.

שריד לבית כנסת חב"ד בחרקוב, בו למדו התמימים

מידי יום חמישי הבחורים היו נוסעים עם סירה מעבר לנהר לעיירה וייעטקא, שם התגורר הרה"ח ר' דוד הורודוקער (קיוומאן). שהיה מתוועד עמם בליל שישי. בהתוועדות גם למדו ליקוטי תורה, היה מאוד מעניין ללמוד עמו מכיון שהוא ידע את כל העיין'ס בעל פה, והוא היה מסבירם לתמימים.

פעם אחת, דוד הצעיר, התלבט בפשט באחד ממאמרי המשך 'תרס"ו', והוא שאל את ר' דוד הורודוקער, באם הפשט כך או אחרת. ר' דוד השיבו מיד כי הפשט הוא כאחד האופנים. שאלו ר' דוד הצעיר מה ההכרח לומר שהפשט הוא אכן כך? ור' דוד ענה כי כך הוא הבין את הפשט מתי שהוא שמע את המאמר מאדמו"ר הרש"ב נ"ע.

בתחילת שנת תרפ"ט הגיע לחרקוב, שם למדו התמימים בבית הכנסת "מצ'נאסקי שול", בו היו גם מניינים של חב"ד. המשגיח היה הרב יהושע קארף, שהיה בוחן את התלמידים מפעם לפעם.

על הישיבה בחרקוב סיפר ר' דוד:

"כל החורף למדנו בבית הכנסת, אך בקיץ פחדו ושכרו בית בכפר [סמוך לעיר] אצל גוי ולמדנו 6 תלמידים עם הרב יהושע קארף. בסוף קיץ תרפ"ט בוטלה הישיבה בחרקוב. אחדים נסעו ליקטרינוסלב".

הנשמה חזרה לעולם

בחרקוב למד דוד עם עוד בחורים בבית הכנסת, והתאכסן אצל הרה"ח ר' מענדל דייטש. ובחררו התאכסן גם הרב איצ'ה מתמיד הי"ד (הרב יצחק הורוביץ) שהיה ידוע אצל החסידים כי הוא אינו נוהג

לשכב לישון, הוא היה רגיל לומר (תוכן הדברים מתורגם מאידיש): הרי שינה היא אחד משישים ממיטה, מילא אם נרדמת ללא רצונך, נו, אז בידיים של הקב"ה חוטפים מיתה, אבל להציע את המיטה ולשכב לישון בכדי למות, פה, זה לא.

היה זה באחד הלילות, באמצע הלילה, ר' איצ'ה שם לב שדוד תוך כדי שינה, הרים את ראשו, ומיד רצה לחזור לישון, ר' איצ'ה רץ אליו עם ה"נטילת ידיים" שלו (למרות שדוד הכין גם לעצמו) וצוהו ליטול באומרו: מכיוון שהנשמה חזרה לעולם, אין צורך להסתובב לצד השני, אלא לקום לשבת וללמוד!

כאשר ר' דוד סיפר זאת לאחר שנים רבות, אמר: "נו, אם ר' איצ'ה מביא את הנטילת ידיים, לך תעזו לומר לו משהו".

מלווה של ר' איצ'ה מתמיד

מתי שר' איצ'ה היה צריך ללכת למקום כלשהוא,

הרה"ח ר' איצ'ה מתמיד הי"ד

היה מישוהו צריך ללוותו, מכיון שהיה לו קוצר ראייה, היה דוד מלווהו בשעת בוקר מוקדמת, כשהיה הולך לבית כנסת להתפלל. דוד היה מקפיד לקרוא קריאת שמע בזמנו עם תפילין, פעם אחת, ר' איצ'ה התעכב באכסניה, ודוד ביקש לומר קריאת שמע עם תפילין, לכן שאל את ר' איצ'ה אם יוכל לתת לו את

התפילין. בתחילה סירב ר' איצ'ה אבל מכיון שלא הייתה ברירה, ר' איצ'ה הסבירו את הכוונה האמיתית שצריכה להיות בעת הנחת תפילין, ורק אז מסר לו את התפילין.

בזמן שדוד הניח את התפילין, ר' איצ'ה עמד לידו, וכאשר סיים את קריאת שמע, מיד הסיר ממנו ר' איצ'ה את התפילין של ראש.

ר' דוד סיפר על הזהירות הגדולה של ר' איצ'ה מ'חוד'. אמו של ר' מענדל דייטש, התגוררה בבית בנה. פעם אחת אירע שכל בני הבית יצאו, מלבד האמא הזקנה של ר' מענדל, ור' איצ'ה שהיה עטוף בטלית ותפילין. מבלי הבט על הסכנה הנשקפת באותם ימים אפלים, יצא ר' איצ'ה למרפסת, וכך ראוהו היטב

אוהל דוד

ביום שישי ומצאו בעזרת נשים חבילות שלנו. סגרו וחתמו את בית הכנסת. במוצאי שבת, בשעה אחת אחר חצות, נכנסנו דרך החלון לקחת את החבילות וברחנו".

הגאון הרב שלמה יוסף זווין

משם שב לביתו בראמען, אחר כך נסע לעיר נובוויבקוב, שם למד עם עוד תמימים כשנה וחצי עד ראש השנה תרצ"ג. הרב שלמה יוסף זווין רבה של העיר סייע לתמימים, ור' דוד היה מאוד קרוב אליו ואף שמע ממנו סיפורים חסידיים.

לאחר למעלה משלושים שנה, כאשר יצא ר' דוד מברית המועצות, פגש את הרב זווין, וסיפר בפניו סיפור ששמע ממנו בהיותו תמים בנובוויבקוב! הרב זווין התפעל מאוד מהזכרון המופלא, של החסיד שזוכר סיפור חסידי שסופר על ידו לפני עשרות שנים.

ברחוב. לאחר זמן, שאלוהו כיצד עשה זאת, הרי העמיד עצמו בסכנה, והשיב כי הרי זה 'איסור יחוד'. אמרו לו הרי היא אישה זקנה, ואתה בכלל חולה. ר' איצ'ה השיב: יצר הרע אומן במלאכתו, והוא יכול לעשות מאישה זקנה - צעירה, ומחולה - בריא!

מידי יום ר' איצ'ה היה הולך לבית הכנסת לתפילת שחרית והיה נשאר שם עד לאחר מעריב. פעם אחת ביקש שילוהו הביתה עוד לפני השקיעה, כאשר נשאל מדוע השיב שהיום ראש חודש, והוא רוצה לאכול סעודת ראש חודש. ומה הייתה סעודת ראש חודש שלו, חתיכת דג מלוח עם תפוח אדמה מבושל.

זיכרון מופלא

מחרקוב נדד ר' דוד לדנייפרטרובסק כפי שסיפר לאחר שנים רבות:

"התאספו שם כעשרים תלמידים. המשגיח היה הרב מענדל פוטרפס, גם הרב נחום לבקובסקי היה שם. למדנו שם עד טבת או שבט תר"צ, באו מהמשטרה

פרק ב

ניסים בחדר החקירות ובלשכת הגיוס

היה שומע את ניגוניו, היה מתפעל מאוד ואמר לא פעם כי בואו של ר' דוד למוסקבה הסבה לו נחת רוח, בגלל הידע המיוחד שלו בניגנת ניגונים חסידיים.

בגן עדן עם רבותינו נשיאינו

במוסקבה היה חסיד ברסלב, שהיה פועל על התמימים, לנסוע לאומן לציון של רבי נחמן מברסלב, אבל הצלחה לא הייתה לו. יום אחד הוא החליט לשכנע את ר' דוד בכל מחיר, שכן הבין שאם דוד יסע, בעקבותיו יבואו עוד בחורים. לשם כך קבע עם ר' דוד חברותא ללימוד גמרא מידי יום. לאחר זמן קצר אמר לדוד שהוא נוסע לאומן: אתה רוצה להצטרף שאל? דוד השיב בשלילה. וכך היה מספר פעמים, עד שהוא שאל את דוד: מה אתה לא אוהב שרבי נחמן מברסלב היה צדיק? השיבו דוד: "ודאי שהוא היה צדיק".

נו? אם כן אינך מאמין שהוא אמר שמי שיבוא לציון שלו, כשיגיע זמנו, הוא יקח אותו עם הפאות ויביא אותו אליו לגן עדן? אמר לו דוד: אני מאמין בזה. אמר לו הברסלבער: או למה אתה לא נוסע לאומן? השיבו דוד? בגלל שאני מאמין, לכן אינני נוסע לאומן, כי אם אסע לאומן, ליד הרבי שלי אני לא יהיה, ולי עדיף להיות בתור אל הרבי שלי, מאשר להיות לימינו של הרבי שלך.

יש לציון כי הרבי נשיא דורנו בשיחתו (שמואל להלן) לאחר רציחתו של ר' דוד אמר: "הוא נמצא כבר בגן עדן, עם רבותינו נשיאינו".

חקירת משטרה

ר' דוד שכר במוסקבה חדר אצל ר' שמואל לובאשיצקי (שניידער), ולא שיער מה יתרחש באכסניה זו. פעם אחת הגיעו הנ.ק.ו.ד. לבית משפחת לובאשיצקי בכדי לעצור את ר' שמואל. בתקופה הנוראה ההיא - כאשר השלטון הקומוניסטי, עצר חסידים רבים והם נאסרו לתקופות ממושכות או הוגלו - היו חסידים שחששם הגדול ממעצר גרם להם לעזוב את ביתם בשעות היום, וגם ר' שמואל לא היה

ללמוד בתנאים קשים

בגלל התנאים הקשים בישיבות, ר' דוד המשיך נדוד והגיע למוסקבה, שם ניסה למצוא עבודה. אולם כאשר הרה"ח ר' שניאור זלמן שניאורסאהן מחשובי חסידי חב"ד, התכונן ליציאה מברית המועצות, קרא לקבוצת בחורים ובהם ר' דוד ושאלם: "בזמנים כאלו מתאים שתהיו בעלי מלאכה?" הוא ביקש לערוך רשימה כמה כל בחור צריך כדי מחייתו, והוא ישלח להם את הסכום המתאים, דרך גיסו הרב זלמן בוטמן או דרך הרב בן ציון שם טוב, ובגלל הסכנה מינו את ר' דוד, כממונה שיקח את הכספים עבור כולם. ובגלל מעשהו זה של הרב שניאורסאהן, שבו הבחורים לשבת וללמוד.

לאחר חודש, ר' דוד נכנס לר' זלמן בוטמן לבקש את הכסף, אבל הוא אמר שהכסף עוד לא הגיע, כך גם ר' בן ציון שם טוב הודיע שהוא לא קיבל את הכסף. שאל דוד את ר' בן ציון כיצד על הבחורים לנהוג? אמר ר' בן ציון - אמור לבחורים שילוו כסף. עבר חודש ועוד חודש וכסף אין. אמר דוד לר' בן ציון, כי בכדי להלוות

הרה"ח ר' בן ציון שם טוב

צריך גם כסף להחזיר. השיבו ר' בן ציון: כמה שבחור יותר לומד, הוא נהיה יותר חסידישער. וכמה שבחור הוא יותר חסידישער כך הוא יהיה אברך יותר חסידי. וכשהיה אברך יותר חסידי יהיו ילדים יותר חסידיים. וזה דבר שנוגע לדורי דורות, ואיך יכולים לקחת אחריות לומר לבחורים, להפסיק ללמוד וללכת לעבוד?

הבחורים, המשיכו בלימודם חרף כל המכשולים והקשיים.

ר' דוד ידע לנגן ניגונים חסידיים כדבעי, וכאשר ניגן היו חסידים גם המבוגרים שבהם, שהתפעלו ממנו. מספר הרה"ח ר' דוד חן מכפר חב"ד:

"בתקופה בה גר במוסקבה, נהג מפעם לפעם לנגן ניגונים חסידיים, ואבא הרב יהודה חן ע"ה, כאשר

אוהל דוד

בעת שהגיע הזמן להתייצב, לא ידע דוד כיצד לנהוג, שהרי חייבים לבוא מגולח ומקורח, אולם אם יבוא לשם עם זקן חשש פן יגלחוהו בתער, ועל כן אולי כדאי להוריד את זקנו בלי תער. לבסוף לא הצליח להתגבר ולגלח את עצמו, והגיע ללשכת הגיוס כשהוא מעוטר בזקן מלא.

בלשכה התלונן על בעיות בעיניו, כפי הוראת הרבי הריי"צ. בסיום הבדיקות הרפואיות נשאל מדוע לא התגלח, הוא נזכר אז בסיפור אודות אדמו"ר הזקן בבית טוהר, שהשיב על כל השאלות חוץ מהשאלה על והנפש השנית בישראל, שלא השיב אלא חיך, ויותר לא שאלוהו על כך. ר' דוד החליט בנפשו לעשות גם כך, הוא חיך ולא השיב, ויותר לא שאלו אותו. לאחר הבדיקות הוחלט כי יהיה לו ססטוס ביניים: בעיתות שלום יש לו "פטור" מלא מהצבא, ואילו בימי מלחמה אסור לו להישלח לחזית, רק לסייע במטבח וכדומה.

הקרב על סטלינגרד

בשנת תש"א, כאשר הנאצים ימ"ש פלשו לברית המועצות, רבים נמלטו מאיזור החזית, ובהם הוריו שהגיעו לעיר סטלינאבאד (כיום - דושנבה), ור' דוד נקרא להתייצב בלשכת הגיוס בסטלינאבאד. בלית ברירה היה עליו להיטלטל עד העיר הרחוקה, ולסור ללשכת הגיוס. כאשר הראה את מסמכיו הרפואיים, גיחכו עליו ואמרו: כאשר יירו עליך, תוכל לראות כבר טוב. ושלחו אותו לסטלינגרד (כיום וולגוגרד), שם כידוע היו קרבות מרים וקשים, וחיילים רבים נפלו חללים.

קרב סטלינגרד הינו אחד מהקרבות החשובים ביותר במהלך המלחמה ונחשב לאירוע שגרם למפנה במלחמה שהיה בין הסיבות לניצחון הצבא האדום על הנאצים. במהלך הקרב, הנאצים ניסו לכבוש ללא הצלחה את העיר והטילו עליה מצור, הצבא האדום, ניסה ללא הרף להדוף את המצור, ובמשך מספר חודשים, לחמו חיילי הצבא האדום בחירוף נפש מול צבא גרמניה ימ"ש, ובמהלך הקרבות נהרגו למעלה מ-2 מיליון חיילים ואזרחים משני הצדדים.

כאשר הלחימה היתה בשיאה, הצליח ר' דוד בנס לחמוק מהחזית. היה זה כאשר הגיע ראש השנה (תש"ג), ר' דוד לא רצה לחלל את החג, והודיע כי הוא

בביתו בעת שמלאכי החבלה הגיעו לעוצרו. אנשי הנ.ק.ו.ד. לא התייאשו ובאו שוב בלילה, בשעת מעשה דוד שכב במיטתו, ושומע איך אחד מהשוטרים אומר לשני: "מסתמא הוא בסדר כיון שהוא לא ברח".

דברים אלה הרגיעו אותו, כי כעת ידע שאינם עוקבים אחריו, אולם מסקנתו היתה מהירה מידאי. לא עבר זמן ארוך, והוא קיבל הזמנה להגיע לחקירה במשטרה. ביראה וברטט, סר לתחנת המשטרה, והוכנס לחדר החקירות.

הוא שאל את דוד אם הוא דתי, ודוד ענה בחיוב. כאשר נשאל אם הולך לבית הכנסת, ענה גם בחיוב. ואז נשאל אודות עוד כמה מתפללים בבית הכנסת ואז השיב דוד: "אני הולך לשם להתפלל לבורא עולם, לא בכדי להיפגש עם מישהו. ממילא איני מכיר איש מהמתפללים".

כאשר הגיעה לדוד הזמנה שניה להגיע לחקירה, תיחקר את חבריו לגבי שאלות המשטרה, והם אמרו לו כי בפעם השנייה זה אחרת לגמרי וקשה הרבה יותר: שואלים נחקר אחד בחדר אחד, ואת הנחקר השני בחדר השני, ואחר כך מעמתים אותם אחד מול השני. דוד שמע זאת, והחליט שהוא אינו הולך.

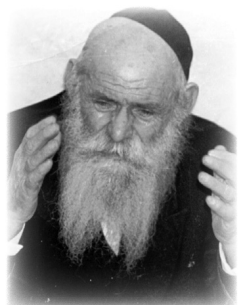
הרבי הריי"צ

מובן שזה לא היה כה פשוט. במוסקבה היה צריך להיות אישור מגורים מיוחד. דוד הלך למשרדי השלטונות והצהיר שהוא עוזב את מוסקבה, ואז נלקח ממנו אישור המגורים. משם נסע ליעגארווסק עיירה מאה קילומטר ממוסקבה, בה חיו כמה חסידים. שם התגורר בביתו של הרב עוזיאל חזנוב. מידי בוקר נסע עם הרכבת למוסקבה, ובלילה שב לאכסניה. כך הצליח לחמוק מחקירות נוספות.

"ובטח ישמיעני טוב"

כאשר הגיע לגיל גיוס, שלח אל הרבי הריי"צ בקשת ברכה ובירר האם להתלונן על בעיות ראייה שהיו לו, או להגיד כי הוא חלש בגופו בכלל. הרבי השיבו במכתב שיתאונן רק על עינו, "ובטח ישמיעני טוב".

תשורה משמחת הנישואין של דוד ויוכבד אקוואו

המשפיע הרה"ח ר' שלמה חיים קסלמן

בדרך חזרה להוריו, עבר דרך טשקנט שבאוזבקיסטן. החסידים בטשקנט הביטו בו כמו על אחד שקם לתחיה, כיון שידעו שמי שנשלח לחזית סטלינגראד לא שב בחיים. הרב שלמה חיים קסלמן שכאמור לימדו בעבר, כאשר ראהו חלף בו רעד, וקרא בהתפעלות גדולה: "ברוך השם, ברוך השם".

כל זה היה מברכת הרבי הריי"צ "ובטח ישמיעני טוב".

חש ברע, ולכן אושפז בבית רפואה, אלא שהוא נכנס לשם בריא ונהיה דווקא שם חולה, שכן נדבק במחלה מסוכנת.

הגרמנים ימ"ש שיגרו פצצות דווקא על הבית רפואה עד שהבניין עלה באש. בעת השריפה נמלט ר' דוד מהמקום, ונדד בשדות ריקים סביב העיר במשך שבוע. הוא ניזון משעועיית ירוקה לא מבושלת שמצא בשדות, למרות שסבל ממחלה שפגעה גם במעיו. לבסוף הגיע למחנה צבא, שם נתפס ונשלח לאיזור אחר, אלא ששם הצליח להשתחרר בגין הבעיות הרפואיות מהן סבל בעיניו.

פרק ג

הק.ג.ב. בעקבותיו

ערב שבת אחד, הלכו השניים יחד בכדי לסכם על רכישת החנות בה ימכרו את התוצרת, ובדרך חזרה אמר ר' זאב לר' דוד כי היום קראו לאביו הרה"ח ר' מרדכי סירוטה לק.ג.ב., ומסתמא מדובר על דברים של מה בכך. ר' מרדכי סירוטה היה מהמארחים הגדולים בימי השואה, והוא גם סידר לפליטים רבים מסמכים בכדי שיוכלו לשהות בטשקנט בהשקט ובבטחה. ר' זאב חשב אולי מדובר במשהו הקשור לאורחים.

הם המשיכו ללכת יחדיו ועברו דרך רחוב קרל מרקס, בו שוכן מטה הק.ג.ב. עם התקרבתם לבניין, הבחינו בר' מרדכי סירוטה העומד מול הבניין. ר' זאב ניגש לאביו ושאלו מה אירע בחקירה ומדוע הוא כעת ממתין שם. ר' מרדכי סיפר כי כבר שעתים, שאלו אותו שאלות, וכעת נתנו לו הפסקה של כמה דקות, להתאוורר ברחוב. בין היתר שאלוהו מה הוא יודע אודות הרבי הריי"צ, אודות "דוד ראמנער" והרב דוד לבקובסקי (אחיו המבוגר של הרב נחום לבקובסקי).

כאשר ר' דוד שמע זאת, נחרד, הוא הבין כי הק.ג.ב. מנסה לעלות על עקבות חסידי חב"ד. החשש ממעצר היה גדול והוא נרתע מלשוב לביתו, פן אנשי הק.ג.ב. ממתנים לו כבר שם. לכן אמר לר' זאב שיודיע לאשתו כי במוצאי שבת יסעו לאחיו ר' אברהם, המתגורר בעיר קראסנלוטש.

מבלי הבט על הסכנה, ר' דוד הלך אל ר' דוד לבקובסקי להודיעו על דבר הסכנה המתרגשת ובאה, אבל משום מה ר' דוד לבקובסקי חשב כי מחפשים את אחיו ר' נחום ולא אותו. ר' דוד אקונאוו התעקש כי יש בידו מידע מוצק שמחפשים אותו דווקא ולא את אחיו ר' נחום, ואף הציע לו שיצטרף אליו לקראסנלוטש, אולם ר' דוד לבקובסקי, החליט להישאר בביתו.

הק.ג.ב. אכן חיפש את ר' דוד לבקובסקי, ובשלב מסויים הוא נעצר, ונפטר כתוצאה ממחלה במרתפי הק.ג.ב.

הודמנות שהוחמצה

לאחר שהתראה עם הוריו בסטלינאבאד, נסע לסמרקנד וממנה שב לטשקנט, שם השתדך עם מרת בתי' רבקה זובאראווסקי מנעוועל, וכעבור זמן התחתן בטשקנט. בתום המלחמה, ביקשו ר' דוד ורעייתו להבריח את הגבול דרך לבוב, אולם אביו ר' אפרים ביקשו להישאר בברית המועצות, בכדי למצוא שידוכים לשאר אחיו ואחיותיו. האפשרות האחרת הייתה לצאת כל בני המשפחה מברית המועצות, אולם העלויות היו גבוהות, ולא היה לבני המשפחה די כסף.

ר' דוד ורעייתו מרת בתיה רבקה

אבל כאשר ר' אפרים ראה שכל החסידים נוסעים, ואין בשביל מה להישאר, אמר לר' דוד: "סע, ומה שיהיה יהיה". ר' דוד שמע בקול אביו, ונסע עם רעייתו למוסקבה, משם ביקש לנסוע ללבוב, אולם כאשר הגיע למוסקבה נודע כי בלבוב נעצרו החסידים שאירגנו את הבריחה. ר' דוד חשב שעם הזמן תתאפשר שוב היציאה, ולכן התעכב עוד במוסקבה, עד שהבין כי הבולשת תרה אחר חסידי ליובאוויטש, אז שב לטשקנט, שם נולד לו בנו ר' מאיר שי'.

בנו ר' מאיר שי'

שאלו על "דוד ראמנער"

עם בואו לטשקנט, לכל לראש היה עליו לדאוג לפרנסה, והדבר היה מורכב ביותר. בכל עבודה יש בעיה של חילול שבת, ולכן ניסה לפתוח עסק עצמאי, וכך יוכל להימנע לחלוטין מעבודה בשבת. הוא סיכם עם יבלחט"א הרה"ח ר' זאב סירוטה (כיום בנחלת הר חבי"ד, ולימים מחותנו של ר' דוד), כי הוא יקנה סחורה, ור' זאב ימכור אותה בחנות באחד השווקים של טשקנט.

תשורה משמחת הנישואין של דוד ויוכבד אקוואו

בנו ר' הירשל שיי

"למרות שהכל נעשה חוקי, היה חשש כי עיניים רעות, יבחינו כי מידי שבת, הוא נמנע מלעבוד, לכן בשבת נמנע כמעט מלצאת את הבית. ובכלל הפחד מהמלשינים היה גדול, ומקטנות הרגילו אותנו הילדים, לא לספר על יהדות בחוץ. היו יהודים, שבתמימות היו שואלים אותנו אם אנו יודעים לומר 'מודה אני', 'שמע ישראל',

ואם היינו מדקלמים להם תפילות או פסוקים, הם בתמימות היו אומרים זאת בבית, או לעוד חבר יהודי, ואז הדברים היו עלולים להתגלגל לאוזני השלטונות, ואז רע ומר יהיה עתיד משפחתנו".

"תתוועד עם החסידים"

כאשר מלאו לבנו הבכור ר' מאיר 16 שנים, ר' דוד שלחו ללמוד בסמרקנד. ולאחר שנה כל המשפחה הגיעה לסמרקנד. ר' דוד עבד לפרנסתו, ומפעם לפעם מסר שיעור בישיבה החב"דית שהייתה קיימת שם.

מפעם לפעם נאלץ לנסוע בשל העבודה ליישובי האיזור, בכדי שיוכל להביא פרנסה לביתו. פעם אחת כאשר לא היה בבית, אלא בנסיעת עבודה. הגיע שליח מטעם ר' מענדל פוטרפס לקרוא לר' דוד. כאשר שב לביתו, סר היישר לביתו של הרב פוטרפס לשמוע מה רצה לומר לו. באותה תקופה התכונן ר' מענדל לקראת יציאתו מברית המועצות בהשתדלות כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, ר' מענדל אמר לר' דוד: "אני נוסע, ומבקש ממך שתתוועד עם החסידים".

המשפיע הרה"ח ר' מענדל פוטרפס

"אודות פרנסה אל תדאג", אומר לו ר' מענדל. "אשלח לך משם חבילות עם בגדים, שאתה תמכור כאן" ואכן כך ר' מענדל עשה. כאשר החבילות החלו להגיע המצב בגשמיות נהיה יותר טוב.

נפטרה משברון לב

אחת הבעיות שהעיבו על חסידי חב"ד בברית המועצות, היה החוק המחייב לשלוח את הילדים

"כורך ספרים"

מביתו של ר' דוד לבקובסקי, נסע למקום סתר, שם שהה במשך השבת. במוצאי שבת עלה יחד עם בני משפחתו על רכבת, ובסופה של נסיעה ארוכה הגיע לקראסנאלוטש, שם שהה בתחילה בבית אחיו ר' אברהם. לאחר זמן הצליח לסדר מקום מגורים עבור בני משפחתו, וכעבור תקופה, גם הוריו הגיעו להתגורר במקום.

לקראת לידת בנו השני, נסעה רעייתו לחרקוב, מכיוון שסבלה מבעיות בריאות, שהחלו בעת ה'בלוקדה' - המצור של הנאצים על העיר לנינגרד בימי מלחמת העולם השנייה. בית הרפואה בקראסנאלוטש היה ברמה לא גבוהה, לכן הרופאים סירבו לקחת אחריות עליה. בחרקוב נולד בנו השני - ר' צבי הירש, ולאחר הברית שבה המשפחה לקראסנאלוטש.

בעית הפרנסה, בה נתקל עוד בטשקנט, עמדה בפניו שוב. באותה תקופה נאסרה העבודה בבתים שהיתה מפלטם של יהודים שומרי מצוות, שביקשו לעבוד מבלי להגיע למקום העבודה בשבת. אבל לאחר שנאסרה העבודה בבתים, היה קושי רב באיתור עבודה ללא חילול שבת. ר' דוד החל לעבוד ככורך ספרים, עבודה קשה עם הכנסה מועטה, כפי שמספר יבלחט"א בנו ר' מאיר:

"החוק חייב את הבנקים והחברות הגדולות, אחת לחודש, לכרוך את כל המסמכים החשובים שלהם, ולהכניסם לארכיון. ומכיון שאת המסמכים אסור להוציא מתחום הבנק או המשרד, הכורך הוזמן אל הבנק או החברה, ושם שהה יום ולעיתים מספר ימים עד לסיום עבודתו. בכל עיר היו רק כמה כורכים מסוג זה, וידיהם היו עמוסות עבודה.

"ומה עם שבת? אם הבנק הזמינו לכרוך בשבת, יכל לומר כי ביום זה הוזמן לעבודה במקום אחר. בדרך כלל הצליח ללא קושי להתחמק מעבודה בשבת, ובכל אופן קרה שבאחד המקומות, היתה כמות גדולה של עבודה, הזמינו אותו ליום רביעי, והוא הבין כי לפחות שלושה ימים עליו לעבוד. בשל כך, עבד ביום רביעי עד השעות הקטנות של הלילה, והמשיך כך גם ביום חמישי, וביום שישי בבוקר סיים את העבודה. כמובן הכל בתואנה, שהוא כבר מוזמן למקום אחר..."

אוהל דוד

האמין, ואמר כי לכם בודאי הפתק הזה עלה כסף רב, אבל אצלי הוא לא שווה כלום, ולכן בתכם תיאלץ להישאר עוד שנה באותה כיתה.

מרת בתיה רבקה הייתה שבורה מאוד מזה, כי לאחר כל הקשיים עד שקיבלה את הפתק, כעת הוא לא שווה מאומה. שיברון לבה, החליש את גופה ובדרכה מבית הספר הביתה, חשה ברע, ושכניה סייעו בעדה להגיע לביתה.

המשיך לגדל את ילדיו במסירות

מאוחר יותר התברר כי ההתמוטטות בדרך הביתה, הייתה אירוע מוחי קל, ובגיננו חמשה ימים אחר כך, בערב שבועות היא נפטרה. הטרגדיה הייתה גדולה מאוד, שכן הילדים עוד היו קטנים, וכך ביום בהיר, נותרו יתומים מאמם.

ר' דוד, המשיך לגדל את ילדיו במסירות, וחינכם ללכת בדרכי התורה והחסידות, ללא פשרות. ואכן כל ילדיו המשיכו בדרכו - דרך ליובאוויטש, זאת חרף האווירה הכפרנית ששררה בבתי ספר בהם למדו.

ללמוד בבית הספר, בו קיבלו התלמידים חינוך קומוניסטי-כפרני. ר' דוד ורעייתו לא רצו לשלוח את ילדיהם לבית הספר, אולם השלטונות אילצו את כלל האזרחים, להכניס את ילדיהם ללימודים באופן מסודר.

בלית ברירה, הלכו הילדים לבית ספר, אולם בשבתות נעדרו מהלימודים, למרות שהנהלת בית הספר, הפעילה לחץ תוך צעקות גידופים ואיומים. ר' דוד ומרת בתיה רבקה לא הסכימו בשום אופן, שילדיהם ילכו לבית הספר בשבת.

בעיה גדולה נוצרה לקראת סוף שנת הלימודים, אז החלו הבחינות והיו חייבים לבוא בשבתות לבית הספר. מרת בתיה רבקה לא התייאשה כלל, וקנתה בבית רפואה מסמכים המוכיחים כי הילדים אינם בקו הבריאות.

פעם אחת עשו לבן ר' צבי הירש גבס על היד בכדי שלא יוכל לכתוב.

המנהל בבית הרפואה היה מכור לטיפה המרה, ותמורת קצת וודקה, היו יכולים לסדר אצלו הכל, אבל כאן התערב מנהל בית הספר, כאשר ראה מסמך שאחת הבנות הייתה בבדיקה בבית הרפואה, לא

פרק ד

"זיידע" בירך והמשפחה יצאה מברית המועצות

ארצות הברית, הצליח לשגר לרבי נשיא דורנו, בקשת ברכה וקיבל מענה ברוסית, במכתב בירכו הרבי שכל משאלותיו יתמלאו ללא קשיים "ובמלוא המידה". המכתב כתוב ברמזים, והרבי חתם עליו כפי שנהג במכתבים לחסידים בברית המועצות: "מ. זיידע". מ. - רומז על שמו של הרבי, וזיידע - סבא.

להלן תירגום המכתב:

"לדוד יקירי, שלום!

"בשמחה קבלתי דרישת שלום ממך. שמחתי להיוודע גם שקבלת 'הזמנה' לגור יחד עם קרוביכם, והנני מאחל לכם אושר רב. יתן השי"ת שכל

ההזמנה בטלה בעקבות הפטירה

הלימודים של הילדים, הקשיים למצוא פרנסה בה אפשר לשמור שבת, המעקבים והרדיפות מצד השלטונות, כל הבעיות הללו, הביאו את ר' דוד לנסות לצאת את ברית המועצות, אלא שבכדי לקבל אישורי יציאה, עבר תלאות רבות.

עוד בשנת תרצ"ב, כאשר היה בן עשרים בלבד, הורה אדמו"ר הריי"צ להשיג מסמכים בכדי לצאת, אבל אז הדבר לא יצא אל הפועל. שוב ניסה לקבל אישורי יציאה, כאשר ילדיו היו קטנים בעוד רעייתו היתה בין החיים, אז החל בניסיונות שונים בכדי לקבל אישורי

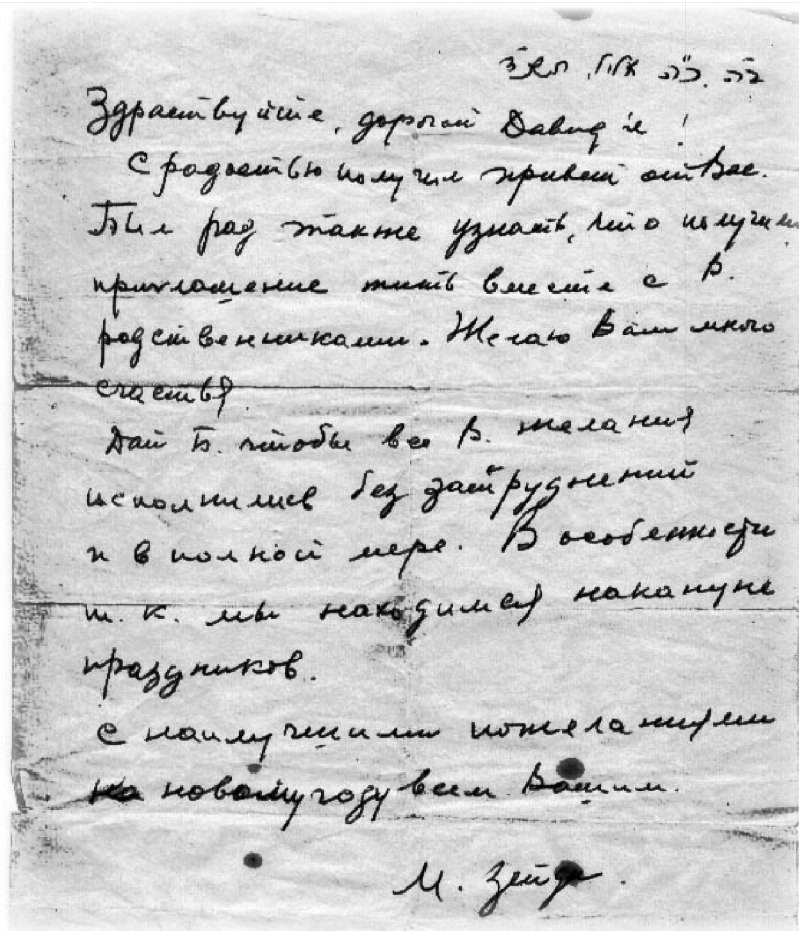
"זיידע"

יציאה. בכדי לצאת את ברית המועצות, הייתה דרושה לכל לראש, הזמנה של קרובי משפחה הגרים בארץ ישראל.

לרעייתו של ר' דוד מרת בתיה רבקה הייתה אחות בארץ ישראל, והיא שיגרה הזמנות לאחותה גיטה וילדיהם, אבל לדאבון לב, עוד טרם הספיקו למסור את המסמכים ל'אוביר' משרד ההגירה, ומרת בתיה רבקה הלכה לעולמה. ומכיון שההזמנה היתה של קרובת משפחה, ההזמנה בטלה ומבוטלת, ור' דוד שוב היה צריך להתחיל הכל מהתחלה.

על החתום: "מ. זיידע"

למרות הכל, הוא כלל לא התייאש באומרו: "כיון שבשנת תרצ"ב הורה לי הרבי הריי"צ להשיג מסמכים בכדי לצאת, אני חייב למלאת הוראה זו כעת". ולמרות קשיי התקשורת עם

מענה הרבי, על החתום מ. זיידע

אוהל דוד

אינך יוצא מהחדר הזה, כדי שלא ידעו שהנך כאן". כך גם הודיע למאיר, שלא יצא מהישיבה, בה שהה באותה עת. כאן ראו את ברכת הרבי מתגשמת, שכן הרבי כתב להם שיהיה 'ללא קשיים ובמלוא המדה', והנה למרות הכל הם יוצאים.

ברגע שיתאפשר, המשפחה יצאה מסמרקנד ברכבת לטשקנט, ומשם לרוסטוב במטוס, ומשם באוטובוס לקראסנלוטש, שם שהו יחד עם הוריו ואחיו, עד לאחר חג הפסח.

אצל הרבי

ר' דוד ובניו טרם צאתם מרוסיה

לאחר פסח תשכ"ז, המשפחה נסעה למוסקבה, שם התאכסנו אצל הרה"ח ר' מאיר יוניק שי'. משם יכלו אמנם לטוס, אבל לשם כך היה עליהם להמתין זמן רב, ולזאת חששו, לכן נסעו ברכבת עד וינה, משם טסו לארץ ישראל.

תקופה קצרה לאחר הגיעם לארץ הקודש, ר' דוד קנה דירה בשיכון חב"ד בלוד, שם בנו מנחם מענדל למד בתומכי תמימים, ואילו שני בניו הגדולים מאיר והירשל למדו בישיבה גדולה בכפר חב"ד.

בחודש אלול תשכ"ז, ר' דוד עם שני בניו

בהתועדות אצל הרבי תשרי תשכ"ח (מסומן בעיגול)

הגדולים באו לרבי לתשרי. הרבי ביקש מהגבאים שהאורחים החדשים, יעמדו לידו, וכך היה. לאחר יום כיפור, ר' דוד נכנס ל'יחידות', והרבי ביקשו לספר על חיי היהודים והחסידים בברית המועצות. ר' דוד סיפר לרבי בין היתר, כי בהיותו

בברית המועצות כבר קיבל ד' חלקים ראשונים של

משאלותיכם יתמלאו ללא קשיים ובמלוא המידה, וביחוד שאנו עומדים לקראת החגים. במיטב האיחולים לשנה החדשה לכולכם.

"מ. זיידע".

התשובה הזו כמובן חיזקה את רוחו, ומיד ביקש מגיסתו שתשלח הזמנות חדשות, ובתוך זמן קצר, קיבל אישור יציאה לנסוע לארץ ישראל, ממש כפי תשובתו של הרבי: "ללא קשיים".

אוזניים לכותל

לאחר שקיבלו רשות לצאת, היו צריכים להתאמץ להשיג ויזה לארץ הקודש. כאשר ר' דוד היה בשגרירות ישראל במוסקבה, ביקש ספרים של הרבי, כי כך שמע מאחרים שאפשר לקבל שם ספרים. בתשובה כתבו לו על פתק כי "אוזניים לכותל", וסימנו לו לשתוק, ומיד נתנו לו ארבעה חלקים של ליקוטי שיחות של הרבי, ר' דוד החביא את הספרים בתוך בגדיו ואת הספרים הביא לסמרקנד.

בספרים אלו התיר רק ליחידי סגולה ללמוד לבדם. אבל בכדי שיוכלו ללמוד את תורת הרבי, העתיקו מתוך הספרים, והחסידיים למדו מתוך ההעתקים, ובכדי שאיש לא ידע כי מדובר בהעתקים מתוך ספרים חדשים, כתבו על ההעתקים תאריך של מאה שנה קודם - למשל במקום תשי"ב - תרי"ב.

הקשר נותק?!

כאשר כל המסמכים היו מוכנים, יום אחד הגיעו אנשי הק.ג.ב. והודיעו כי שני הבנים מאיר והירשל, חייבים להתייצב בלשכת הגיוס. הק.ג.ב. עשו זאת בכוונה בכדי להשהות את הנסיעה. ר' דוד אמר לקצין כי הם כבר נסעו למוסקבה, הקצין אמר לו שאם כן יחתום, כי קיבל את הצו המורה להם להגיע ללשכת הגיוס.

ר' דוד לא רצה לחתום, ואמר שהקשר עמם נותק, ולכן לא יוכל להעביר אליהם את הצו, ומפאת כך הוא לא יחתום. האמת הייתה שהירשל היה בחדר השינה, ושמע את הדין ודברים בין אביו לאנשי הק.ג.ב.

כאשר הללו עזבו את הבית, ר' דוד נכנס לחדר שינה, ואמר להירשל: "עד שאנו יוצאים מברית המועצות,

יפגע בו לרעה, רק שיסביר לו מדוע חייה. אמר לו היהודי מכיוון שאתה נפוליון כזה נמוך, כל אחד פה יותר גדול ממך ויכול להרוג אותך, ובכל אופן כולם פה עומדים במורא גדול ומוחאים כף. שאלו נפוליון: מה אכן ההסבר לכך? אומר לו היהודי: "באמת איש לא מפחד ממך, אלא שאיש אינו יודע מה חושב זה שעומד לצידו, האם הוא חושב אותה מחשבה, או שאולי חושב אחרת. ממילא עומדים כולם בפחד ומוחאים כפיים".

בדברים אלו הצליח ר' דוד להסביר לגביר את המצב המביך ששרר בברית המועצות, כאשר קשה להאמין לכל אחד, פן גם הוא פועל לצד השלטונות.

הניח תפילין למאות יהודים

לאחר חג הפסח - תשכ"ח - חזר בברכת הרבי לארץ הקודש. בארץ הציעו לו כמה הצעות לעבוד, ובכל פעם היה כותב לרבי, ולא קיבל תשובה. עד שהציעו לו להיות משגיח כשרות בצבא, ואז קיבל מיד תשובה חיובית מהרבי. בצבא, פעל ר' דוד רבות, הוא הניח תפילין למאות יהודים, בסוכות נטל לולב עם מאות חיילים, וגם למד שיעורי תורה עם יחידים.

בשנת תשל"ז נסע לארצות הברית, לרגל חתונת בנו ר' הירשל. לאחר החתונה, נכנס ליחידות, והרבי אמר לו שישאר בארצות הברית, עד שימצא חתן לבתו מרת איטה תחי'.

לבינתיים לימד בישיבת אחי תמימים אושען פארקווי. תפקידו היה ללמד ילדים שלא היה להם מרץ ללמוד, או כאלו שנשארו כיתה. היה לו חוש לתת חיות בלימוד, ומפאת כך מתלמידים אלו צמחו במשך השנים גם כמה רבנים ושלוחים חשובים.

ליקוטי שיחות, והחסידיים כבר למדו והעתיקו מזה. הרבי אמר כי מסתמא תלשו משם את עמוד השער, ר' דוד השיב: דווקא לא, בגלל שגם זה 'מחיה נפשות'. הרבי הגיב בחיוך רחב, והדברים גרמו לנחת רוח גדולה.

הרבי הורה לו להישאר בארצות הברית, בכדי לגייס כספים עבור ארגון 'עזרת אחים', שפעל רבות לטובת אלו שנותרו בברית המועצות. הוא סבב בערי ארצות הברית, וסיפר בהתלהבות רבה, על חיי היהדות בברית המועצות, תחת הדיכוי הקומוניסטי. וסגנון דבריו, הביא לתרומות נכבדות ביותר. הרב משה לברטוב מנהל 'עזרת אחים', סיפר כי כאשר היה צריך לשלוח אחריו עוד שליח שיגייס כספים, ידע שתהיה שוב הצלחה גדולה, בזכות הרושם האדיר שהותיר ר' דוד.

הרה"ח ר' ישראל שי' גורדון סיפר, כי ר' דוד בא לעיר מגוריו דאז מסצ'וסטס, ויחד עמו הלך לכמה גבירים, ובזכות דבריו היוצאים מן הלב, גוייסו סכומים גדולים שלא בערך בכלל לתרומות שהיו מגיעות בדרך כלל למוסדות המקומיים.

ר' ישראל סיפר כי אחד הגבירים ביקש להבין לעומק, את אורח החיים היהודיים בברית המועצות, ועל כך השיבו ר' דוד במשל:

"לנפוליון היה מנהג שלאחר כיבוש עיר היה עובר בה, והתושבים היו מוחאים כף לכבוד הניצחון. פעם כאשר עבר דרך עיר שכבש, הבחין ביהודי הניצב בצד ומחייך, שאלו נפוליון מדוע אתה מחייך? היהודי חשש מעונש כבד, ולכן ענה שלא חייה. נפוליון הבין מדוע היהודי לא אומר את האמת, והבטיחו כי לא

חגיגת בר מצוה בקעמפ גן ישראל של "פרי" יושבים בשורה קידמית משמאל לימין: הרה"ח ר' בערל גורביץ, הרה"ח ר' יהושע קארץ, הרה"ח ר' זלמן אזימוב, הרה"ח ר' אבא פליסקין, הרה"ח ר' אשר ששונקין, הרה"ח ר' דוד אקונאו.

פרק ה

הרבי בוכה בעת אמירת המאמר לזכרו

זעזוע עמוק, אחז בקרב יהודי ארצות הברית וחסידי חב"ד בכל רחבי תבל. היה קשה לעכל כי איש המסירות נפש ר' דוד אקונאו נרצח בתוככי קראון הייטס. דמעות רותחות זלגו מעיני רבים. בימים הבאים זרמו קהל מנחמים מכל הגוונים, ומכתבי ניוחומין הגיעו מנשיא ארצות הברית, מושל ניו יורק, רבנים נכבדים ואישי ציבור רבים. במקביל העיתונות בארצות הברית, פירסמה ידיעות בולטות על הירצחו של ר' דוד.

בני עצור

תגובת הרבי לרצח הגיעה בהתוועדות שנערכה במוצאי שבת הקרוב - אור לז' מר חשוון. ההתוועדות נפתחה במאמר על הפסוק "וירח ה' את ריח הניחוח", ובו התייחס הרבי, גם לרצח המזועזע, כאשר במהלך הדברים נשנק קולו בבכי עצור.

במאמר דובר על מסירות נפש וניסיונות שהיו בגלות ולמרות זאת עוד יש ניסיונות נוספים כמו האירוע האחרון:

"לאחרי אריכות הגלות והגזירות והשמדות ר"ל איך יתכן שכל זה אינו מספיק ונמצאים עדיין בגלות ובחושך כפול ומכופל, ועד שמוזמן לזמן ישנם מאורעות כאלה שאין עליהם שום ביאור והסבר כלל, מכל צד ופינה... יש עדיין חושך הגלות, ועד לחושך כפול ומכופל ועד למאורעות כו' בשלוחי מצוה וכו'".

בגמרא דנים בהגדרתם 'שלוחי מצוה' במסכת פסחים דף ח', ושם מדובר על מי שבדוק את החמץ, עולה לרגל וכדומה, דהיינו שעסוק במצוה, ור' דוד היה בדרכו לבית הכנסת, והכוונה היא שלמרות כל הגלות וכל הניסיונות, בעת מגיע ניסיון נוסף, שיהודי שהיה בגדר של שליח מצוה, נרצח.

בסיום ההתוועדות שוב היתה התייחסות לרצח.

הרבי הורה לפתוח מוסד חדש לזכר ר' דוד הי"ד:

"בנוגע למאורע המבהיל, צריך לקשרו עם ענין של תורה, שיהיה 'מושיבין ישיבה על קברו' לייסד

זעזוע

ברכת הרבי התגשמה, ור' דוד מצא חתן לבתו מרת איטא - הרה"ח ר' יוסף יצחק אלטיין, אלא שר' דוד לא זכה להכניסה לחופה... בתקופה שלאחר השידוך ולפני החתונה, הוא נרצח באכזריות.

"התנאים" של בתו מרת איטה תחי'

היה זה בשעות הבוקר המוקדמות של יום חמישי ד' מר חשוון תש"מ, ר' דוד שעבר כל כך הרבה תלאות, עמד זקוף מול חוקרי הק.ג.ב., נלחם ללא מורא בנאצים ימ"ש, ודווקא בשכונה החב"דית הגדולה קראון הייטס, נרצח ללא סיבה. הוא היה בדרכו לבית הכנסת, כאשר גוי מקומי ירה בו למוות. הי"ד. עד היום לא ברורה הסיבה שהביאה את השחור לרצוח את ר' דוד, אולי הלה היה שתוי, או שביקש כסף, השוד הסתבך, והתוצאה טרגית ביותר - ר' דוד איש מסירות נפש, שהיה עוד במלוא כוחו, נהרג והוא בן 68.

בעיתוני ארצות הברית פורסם הרצח כהבלטה רבה

ה' כי אנפת בי". בקרוב ממש ומתוך שמחה וטוב לבב אמיתיים.

הרבי בחר: אוהל דוד

למחרת ההתוועדות הנזכרת, התאספו קבוצה מאנ"ש, בני המשפחה והנהלת ארגון פר"י שבניו ר' מאיר ור' הירשל הם ממנהליו, ובחרו ועד מיוחד שתפקידו לממש את הוראת הרבי ולהקים מוסד חדש לזכר ר' דוד הי"ד.

הרבי הורה להקים ישיבה ליוצאי "המדינה ההיא", אולם מוסד דומה כבר היה קיים במסגרת ארגון פר"י, ולכן לא היה ברור לחברי הועד, איזה מוסד עליהם לייסד. באסיפה המיוחדת נערך דיון נרחב והועלו הצעות שונות. למחרת בני המשפחה כתבו מכתב לרבי ובו כתבו את ההצעות שהועלו באסיפה:

ב"ה. ח' מר חשון תש"מ
לכ"ק אדמו"ר שליט"א

בהתאם לשיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א והוראתו לייסד מוסד חדש על שם אבינו מורנו מוה"ר דוד בר' אפרים הי"ד, נתקיימה ביום א' ז' מר חשון אסיפת אנ"ש שי' בביתנו ביחד עם הנהלת המוסד 'פרי' באותו מעמד נבחר ועד מיוחד והציעו:

(א) להכריז בעיתונות וכו' מגבית של חצי מיליון דולר לקנין בנין חדש בשכונתנו, לסידור ישיבה חדשה (במסגרת המוסד פרי) עבור ילדי מדינה ההיא, החל מגיל חמש ומעלה (עד עתה נתקבלו בישיבת 'פרי' רק תלמידים מגיל ח' ומעלה). הרמשה וקבלת התלמידים תתחיל מיד ועד שנשיג הבנין ילמדו במקום אחר.

(ב) הצעת שמות למוסד: 'בית דוד', 'אוהל דוד', 'נחלת דוד', 'צמח דוד'. ונבקש שכ"ק אדמו"ר שליט"א יזכנו לבחור בא' משמות אלו או לקבוע שם לפי דעת קודשו.

(ג) לקרוא את אנ"ש שי' לאסיפה ביום ד' מר חשון (סיום ימי ה'שבעה) בערב או במוצאי שבת קודש

כס. עד"ז אויך בנוגע צום מאורע המבהיל - פארבינדן דאס מיט אן ענין של תורה, אז ס'זאל זיין "מושיבין ישיבה על קברו"¹⁰⁶, מיסד זיין א מוסד של תורה, בפרט פאר די וואס זיינען געקומען ממדינה ההיא.

וואס סיי דער פארבריינגען, ועאכו"כ דער מוסד חדש, איז דער גרעסטער נחת רוח (ניט נאר בהסכמה, נאר דער גרעסטער נחת רוח), און פארבונדן מיט עליית הנשמה וכו', וואו ער געפינט זיך שוין איך גן עדן, מיט רבוהינו נשיאינו

און דערנאך זאל עס אראפקומען למטה אין א הוספה אין לימוד התורה בריבוי, און ס'זאל זיין פארבונדן מיט ענינים של טוב, בסוב הנראה והנגלה גם לעיני בשר, ד.ה. ניט קיין ענינים וואס דערוויילע זיינען זיי חסדים המכוסים, נאר דוקא חסדים מגולים, אז זיינען חסדים וואס מ'זעט זיי בעיני בשר, נאך זייענדיק אין גלות.

און בקרוב ממש וועט ראס אראפברענגען די גאולה פון דעם חושך כפול ומכופל, וואס דעמולט וועט מען דערזעהן ווי די חסדים המכוסים זיינען חסדים מגולים, ביז חסדים מגולים למטה מעשרה טפחים.

ביז צום חסד הכי גדול - אז מ'וועט זאגן אויף כללות ענין הגלות "אורך ה' כי אנפת בי"¹⁰⁷,

קטע משיחת הרבי אודות הרצח (שיחות קודש תש"מ)

מוסד של תורה, בפרט עבור אלו שהגיעו מהמדינה ההיא.

הרבי הדגיש כי ההתוועדות והמוסד קשורים לעליית נשמתו שנמצאת בגן עדן יחד עם רבותינו נשיאינו:

"ובודאי שהתוועדות זו, ועל אחת כמה וכמה המוסד החדש זהו הנחת רוח הגדול ביותר (לא רק בהסכמה אלא נחת רוח הכי גדול), וקשור עם עליית הנשמה וכו', בהיותו כבר במקומו בגן עדן, יחד עם רבותינו נשיאינו, וכיון שמקשרים זאת עם הוספה בלימוד התורה בריבוי - הרי זה יומשך גם למטה בענינים שהם הטוב הנראה והנגלה גם לעיני בשר, כלומר, לא רק ענינים שלעת עתה הם חסדים מכוסים, אלא חסדים המגולים דוקא, חסדים גלויים שנראים בעיני בשר.

"וכל זה - גם כשנמצאים בגלות, וזה ימשיך ויביא בקרוב ממש - את הגאולה מהחושך כפול ומכופל, שאז יראו שגם החסדים המכוסים הם חסדים מגולים, ועד לחסדים מגולים למטה מעשרה טפחים.

"ועד להחסד הכי גדול - כהבטחת הקב"ה - שיוצאים מהגלות ונמצאים בהגאולה האמיתית והשלימה ואומרים (על כללות ענין הגלות) "אורך

אוהל דוד

המתאים וימצאו אנשים שיתעסקו בזה כדבעי וכו' - ומגבית כסף רק לצורך הרחבת הכיתות, יסוד כיתות חדשות, שכירת איש פעיל בכל זה וכיוצא בזה.

6) ויהי רצון שיהא כל זה בלי בטלנות ובהצלחה רבה. אזכיר על הציון.

על פי הוראת הרבי לשתף את מוסדות חינוך חב"ד, בהקמת מחלקת "אוהל דוד"; בניו של ר' דוד נפגשו עם חברי הנהלת תומכי תמימים אושען פארקווי, ישיבת אהלי תורה ובית רבקה והציעו להם שיפתחו כיתות חדשות לילדים 'מהמדינה ההיא', כאשר המלאכה למצוא הילדים והמחנכים ולדאוג להוצאות הכיתות יהיה על אחריות בניו של ר' דוד. ואכן כך הוחלט למעשה, ובסייעתא דשמיא, כיתות חדשות נפתחו מיד וצוות חינוכי מיוחד מונה למחלקה זו שהוקמה בשלושת המוסדות הנזכרים ורישום נערך בין מהגרים מברית המועצות.

ומאז ועד היום למדו ב"אוהל דוד" אלפי תלמידים כ"י, ועד היום בניו ונכדיו של ר' דוד פועלים ללא לאות למען פיתוח וביסוס "אוהל דוד".

דפרשת לך לך, או וירא ולבקש תרומתם למגבית הנ"ל.

"כל זה בא בתור הצעה והננו מבקשים חוות דעתו הקדושה של כ"ק אדמו"ר שליט"א בכל זה וברכתו הקדושה שיהיה בהצלחה רבה ומופלגה".

על הצעות אלו השיב הרבי במענה ובו שישה סעיפים:

- 1) להכריז בעתונות - אינו מעשי כלל.
- 2) אין צורך בבנין חדש וגם לא בהקמת מוסד חדש לגמרי (הנהלה, מזכירות וכו' וכו'), נוסף שאיפוא ימצאו כל המתאימים לזה? והרי זה יקח כמה וכמה חודשים וכו'.
- 3) הצעה שמות למחלקה זו בהמוסד "אוהל דוד".
- 4) כוונתי היתה לא אסיפת כסף ופרסומת וכו' - כי אם עזר בחינוך בני ישראל שבאו מרוסיה וכיוצא בזה.
- 5) ויתדברו בזה עם המוסדות דחב"ד שכבר עוסקים בזה אלא שבשותפות עמהם - יעשו כדבעי ובמרץ

מקורות לשער ראשון

- שיחות קודש תש"מ חלק א'
- קונטרס וירח ה' את ריח הניחוח תש"מ- (בהוצאת "ועד הנחות בלה"ק")
- תורת מנחם-מנחם ציון
- מקדש מלך כרך ג'
- תולדות חב"ד ברוסיה הסובייטית
- תשורה לחתונת משפחת אקונאו - גרינבערג תמוז תשס"ו
- אתר האינטרנט (www.RebDovid.com) לזכרו של ר' דוד אקונאו הי"ד
- ראיונות בעל פה

מאמר וירח ה' את ריח הניחוח תש"מ

הרבי אמרו בכ"י, בקשר עם הרצח של הרה"ח התמים ר' דוד אקונאו ז"ל הי"ד

בס"ד. מוצאי ש"פ נח, וא"ו מרחשון, ה'תש"מ

(הנחה בלתי מוגה)

וירח הוי' את ריח הניחוח ויאמר הוי' גו' לא אוסיף גו' ולא אוסיף עוד גו', (וממשיך) עוד כל ימי הארץ גו' לא ישבותו, ועד להמשך הדברים אודות הכריתת ברית של הקב"ה עם נח לדורותיו אחריו ע"י אות הקשת בענן². ואיתא במדרש³, וירח ה' את ריח הניחוח, הריח (הקב"ה בקרבנות שהקריב נח) ריחו של אברהם אבינו עולה מכבשן האש, וירח ריח של חנני' מישאל ועזרי' עולין מכבשן האש (בימי נבוכדנצר), (וגם) הריח ריח (המס"נ שב) דורו של שמד. ומסיים, הה"ד⁴ זה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה (זה דורו של שמד שהיו דורשין ה' ית' בכל נפשם⁵), והיינו⁶, שבדורו של שמד יש כמה מניעות ועיכובים כו', ובכ"ז הנה כל ישראל עומדים חזק על מעמדם, וכל דרישתם הוא להיות מבקשי פניך (פניך דייקא, הפנימיות דהוי'), והטעם הוא — יעקב סלה, לפי שענינם הוא להיות יעקב, היינו, יהודי שלם בקיום התורה והמצוות [ועוד יש להוסיף בזה, ע"פ המבואר בכ"מ⁷ שיעקב הוא יו"ד עקב, והיינו, שנמשך מהיו"ד דשם הוי'⁸ (ולמעלה מזה⁹) עד לעקב, למטה מטה], ובאופן דסלה, שמורה על הנצחיות (שלא שייך בזה שינויים), כמארז"ל¹⁰ כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק.

וידוע דיוק רבותינו נשיאינו בזה¹¹, מהו הטעם שבשביל הכריתת ברית עם נח (החל ממ"ש ולא אוסיף גו' עוד כל ימי הארץ גו' לא ישבותו, שגם זה חלק מהכריתת ברית) הי' צורך בענין המס"נ דוקא. ועוד זאת, שבענין המס"נ גופא חשיב ג' מדריגות, ומשמעות הדברים, שסדרם הוא מלמטה למעלה, החל מהנסיון והמס"נ של אברהם אבינו בכבשן האש, ואח"כ גם המס"נ של חנני' מישאל ועזרי', שכיון שאז היתה אצלם

(7) תו"א ויצא כא, א. וישב כט, א. ובכ"מ.

(8) ראה אוה"ת ויצא קצב, א (בשוה"ג).

(9) ראה לקו"ש ח"כ ע' 270.

(10) עירובין נד, א.

(11) רד"ה זה עדר"ת (המשך תער"ב ח"א

(1) פרשתנו ח, כא-כב.

(2) שם ט, ט ואילך.

(3) ב"ר פל"ד, ט.

(4) תהלים כד, ו.

(5) פי' מת"כ.

(6) ראה ד"ה זה תש"ח בתחלתו (סה"מ ע' תלו), תש"ח (סה"מ תש"ח שם).

(7) תש"ח ע' 67.

וירח הוי' את ריח הניחוח

התמי' והקושיא גדולה ביותר, שלאחרי שישנו כבר ביהמ"ק, וישנו הענין דוישב שלמה על כסא הוי"י¹², איך יתכן שיהיו עכו"ם מרקדין בהיכלו (כדברי הגמרא במסכת יומא¹³), הרי המס"נ שלהם גדולה יותר. ולאחרי כן, בדרורו של שמד, המס"נ היא גדולה יותר באין ערוך, כיון שהקושיא היא גדולה עוד יותר: היתכן¹⁴ שלאחרי כל אריכות הגלות והגזירות והשמדות רח"ל שעברו בני", נמצאים עדיין בגלות, והיתכן שעדיין ישנו חושך כפול ומכופל, ועד שמזמן לזמן ישנם מאורעות כאלה¹⁵ שאין עליהם ביאור והסבר כלל, ומכל צד ופנה אינם מובנים כלל. ואעפ"כ, הנה גם במעמד ומצב זה נאמר על בני"י זה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה, היינו, שלאחרי כל ההעלמות וההסתרים הנה כל דרישתם היא להיות מבקשי פניך, וענין זה נמשך אצלם עד לבחי' העקב (יעקב), ובאופן שאין לו הפסק (סלה). ויש להוסיף בביאור לשון הכתוב זה דור דורשיו גו' (שנאמר בעיקר על דורו של שמד¹⁶), זה דייקא, שהוא דור הקשור עם בחי' זה, שמורה על הענין דמראה באצבעו ואומר זה¹⁶, ועד להמבואר בכ"מ בארוכה¹⁷ גודל מעלת בחי' זה, כמארוז"ל¹⁸ כל הנביאים (גם הגדולים שבהם) נתבאו בכה, ורק משה נתנבא בזה. ומכל זה מובן גודל מעלת המס"נ של דור זה. וכידוע גם תורת רבותינו נשיאינו¹⁹ עה"פ²⁰ והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, שקאי בעיקר על הדור דעקבתא דמשיחא, אשר מבלי הבט על גודל ההעלם וההסתה, עומדים במס"נ כו'. ואעפ"כ, הנה ענין המס"נ דדורו של שמד, שזהו תכלית העילוי בענין המס"נ, מקשרים עם הכריתת ברית דנח (שכאשר וירח הוי' את ריח הניחוח, הריח גם ריח המס"נ שבדורו של שמד). ולכאורה, הרי ידוע בנוגע לג' הענינים דכריתת ברית, הכר"ב עם נח, הכר"ב עם אברהם, והכר"ב עם משה (כמשנת"ל²¹, ובארוכה בדרושי רבותינו נשיאינו²²), שהכר"ב עם נח היתה על קיום העולם, בחי' חיצוניות

12 דברי הימים א כט, כג.
 13 סט, ב.
 14 כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר בהתרגשות גדולה, ובקול חנוק מבכי (החו"ל).
 15 ראה לקמן הערה 55.
 16 שמו"ר ספכ"ג.
 17 ראה אוה"ת בשלח ע' תקל ואילך.
 18 סה"מ תרל"ה ח"א ע' פז ואילך. תרנ"ד ע' קנג ואילך. ד"ה עם זו יצרתי תשי"ב (סה"מ תשי"ב ע' רנ ואילך).
 18 ספרי הובא בפרש"י עה"ת מטות ל, ב.
 19 סה"מ עטר"ת ע' תסד. תרפ"ט ס"ע 215 ואילך. תרצ"ז ס"ע 298 ואילך. הישי"ת ע' 237. לקו"ד ח"א קי, א.
 20 בהעלותך יב, ג.
 21 שיחת ב' מרחשון שנה זו — לקו"ש ח"כ ע' 372 ואילך.
 22 אוה"ת תשא ע' א'תתמו ואילך. ע' ב'ז ואילך. ד"ה הנה אנכי כורת ברית תר"ל, תרנ"ד.

מוצאי ש"פ נח, וא"ו מרחשון, ה'תש"מ

העולמות, והכר"ב עם אברהם היתה על תומ"צ (שהתחיל כבר אצל אברהם, כמארז"ל²³ קיים אברהם אבינו את כל התורה כולה), והכר"ב עם משה היתה על ענין התשובה (שבזה נכלל גם הענין דעתיד לאתבא צדיקיא בתיובתא²⁴, שמביא לתכלית השלימות בעולם, ועד לתכלית השלימות בכל העולמות כולם). ואילו כאן מצינו שתכלית השלימות של עבודת בני"י (המס"נ דדורו של שמד) קשורה עם הכריתת ברית דנח, שענינה בגלוי שייך רק לקיום העולם.

ב) ונקודת הביאור בזה²⁵, ע"פ משנת"ל²¹ בביאור מ"ש²⁶ ויזכור אלקים את נח ואת כל החי' ואת כל הבהמה אשר אתו בתיבה גו' [שענין זה הי' עוד בהיותו בתיבה, לפני שוירח ה' את ריח הניחוח], שאע"פ שענין זה הי' קודם שניתנו התורה ומצוותי', הנה זכרון זה, שהי' מתוך אהבה, כמ"ש²⁷ וגם את נח באהבה זכרת, הי' על נח מצד עצמו, והיינו מצד עצם מעלת נש"י, שהאהבה אליהם היא אהבה פנימית ועצמית²⁸. וזהו גם מ"ש ויזכור אלקים גו', ופירש רש"י, זה השם מדת הדין היא ונהפכה למדת רחמים, שמזה מובן, שהם רחמים נעלים ביותר, ע"ד האהבה פנימית ועצמית. ולכן מזכירים פסוק זה בפסוקי זכרונות שבמוסף דר"ה, שפסוקים אלו פועלים לאשר²⁹ את כל הענינים דר"ה, שאז³⁰ נעשית ההמשכה ממקורא ושרשא דכלא עד לעצמות ומהות, ומשם נמשך עד למטה מטה בפנימיות העולמות, ועי"ז נעשה שינוי עיקרי גם בחיצוניות העולמות. וזהו מה שהכר"ב דנח קשורה עם הענין דלא ישבותו, דהנה מבואר בארוכה בכ"מ³¹ מ"ש בעקידה³² שישנם ב' אופנים שמהם יודעים גדלותו ושבתו של הקב"ה, הא', מצד ענין הנסים (שזהו"ע ששייך לחודש ניסן והחדשים שלאחריו), והב', מצד ענין הטבע (שזהו"ע ששייך לחודש תשרי), ומבואר שם, שדוקא בהנהגת הטבע באופן דלא ישבותו רואים הענין דאני הוי' לא שנית³³, שענין זה שייך רק בעצמות

(23) יומא כח, ב.
 (24) לקר"ת ר"ה נח, ד. האזינו עה, סע"ב.
 (25) שמע"צ צב, ב. שה"ש מה, א. נ, סע"ב. וראה זח"ג קנג, ב.
 (26) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 34 ואילך (ממאמר זה).
 (27) פרשתנו ח, א.
 (28) מוסף דר"ה — ברכת זכרונות.
 (29) ראה המשך תערי"ב פרק רא (ח"א ע' תח).
 (29) ראה ד"ה בחכמה יבנה בית לאדה"ז (סה"מ תקס"ד ע' ריז). ד"ה זה תשכ"ב (סה"מ תשכ"ב ע' של ואילך). ועוד.
 (30) סידור (עם דא"ח) רמו, ב"ג.
 (31) אוה"ת בראשית יח, ב ואילך. רד"ה החודש תרנ"ד. תרס"ו. תרע"ח (דפ' החדש). ועוד. וראה לקו"ש ח"ז ע' 150 ואילך.
 (32) פ' בא עה"פ החודש גו' (שער לח).
 (33) מלאכי ג, ו.

וירח הוי' את ריח הניחוח

ומהות, שהוא למעלה מכל שינויים, להיותו למעלה מכל עניני גילויים והשפעות והארות, ולכן שם דוקא יכול להיות אמיתית הענין דלא שנית.

ג) ועפ"ז יש לבאר הטעם שבשביל הכריתת ברית דנח לא הי' מספיק הענין דוירח הוי' את ריח הניחוח שמצד הקרבנות של נח עצמם (כפשטות הכתובים), שבכל הקרבנות כולם ישנו הענין דריח ניחוח³⁴, אלא הוצרך להיות בזה ריח המס"נ דאברהם, חנני' מישראל ועזרי', ועד לדורו של שמד. ובהקדם ביאור כללות הענין דעבודת הקרבנות מצד עצמם, דהנה, מבואר בכ"מ (בספרי טעמי המצוות, ספרי מוסר, וגם בקבלה וחסידות)³⁵, שבשעת הקרבת הקרבן צריך האדם לשער ולתאר בנפשו שכל הענינים שנעשים עם הקרבן, הרי זה כמו שנעשים בו (בנפשו הבהמית), אלא שהקב"ה בחסדו הגדול לוקח ממנו תמורה. וכמו בענין התענית, שעז"נ³⁶ יהי רצון מלפניך שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך כו', ויתירה מזה בענין הקרבן, שיש בו הקרבת חלב ודם, שזהו עיקר הקרבן³⁷. ועוד זאת, כמ"ש הבחיי³⁴ שענין הקרבן הוא מלשון קירוב, שמקרב הכחות כו' (כמבואר בארוכה בדרושי ההילולא של נשיא דורנו³⁸), ועד שרזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס³⁹. ובזה גופא ישנו החילוק בין קרבנות לקטורת, דאף שבשניהם ישנו ענין הריח, מ"מ, הריח דקטורת הוא באופן נעלה יותר⁴⁰, ובקטורת גופא יש חילוק אם ריח הקטורת מגיע בנקב הימני או בנקב השמאלי דפרדשקא כו'⁴¹. אמנם, בקרבנות דנח ניתוסף ענין נעלה יותר, שזהו הריח דמס"נ, ובריח המס"נ גופא באופן דהלוח ועולה, מעלין בקודש⁴², עד למס"נ של הדור שלגביו היתה עיקר ענוותנותו של משה רבינו, כיון שדוקא ענין המס"נ מגיע בבחי' העצמות, שעליו נאמר אני הוי' לא שנית, שמשם נמשך להיות קיום העולם באופן דלא ישבותו.

והענין בזה, דהנה, אע"פ שרזא דקורבנא עולה עד רזא דאין סוף, הרי מבואר בארוכה בדרושי חסידות⁴³ שאין סוף הוא ג"כ תואר וגדר, והיינו, ששייך לומר על זה ראש וסוף, וצריך לשלול ולומר שאין

(34) ויקרא א, ט. (35) רמב"ן ובחיי ויקרא שם. תורת העולה להרמ"א ח"ב פ"א. (36) ברכות יז, א. (37) ראה בארוכה ד"ה איזהו גבור תרצ"ו (סה"מ תרצ"ו ע' 129 ואילך). (38) סה"מ ה'שי"ת ע' 113. (39) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב. (40) ד"ה וירח עדר"ת הנ"ל (שם ע' תמא ואילך). (41) ראה זח"ג קל, ב (אד"ר). המשך תער"ב שם פרק רכב. (42) ברכות כח, א. וש"נ. (43) ראה ד"ה ויולך תרס"ו (המשך תרס"ו

מוצאי ש"פ נח, וא"ו מרחשון, ה'תש"מ

לו סוף, ולכן, א"ס הוא שם על ענין הספירות (ועכ"פ דרגא שבה שייך ענין הספירות), שקאי על ספירת הכתר, אבל לא על עצמות ומהות ח"ו, שהוא למעלה מגדר ראש וסוף כו'. אך כדי להגיע לבחי' העצמות, אני הוי' לא שניתי, הרי זה ע"י התנועה בנפש שהיא ג"כ באופן דלא שניתי, שזהו"ע המס"נ. וזהו גם מ"ש בהמשך הפסוק אני הוי' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם (שב' ענינים אלו קשורים זב"ז, כמובן מהפירוש בזה"ל,⁴⁴ שהנביא מתמה על ישראל, דמאחר שאני הוי' לא שניתי, מפני מה לא כליתם כו'), והיינו, שהענין דאני הוי' לא שניתי קשור עם הנהגת בני' באופן שאתם בני יעקב לא כליתם, יעקב דייקא (כמו בפסוק זה דוד דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה), והיינו, כפי שבנ"י נמצאים במעמד ומצב שנקראים בשם יעקב, מלשון עקב, החל מירידת הנשמה בגוף למטה דוקא, ה"ה עומדים כפי שהם מצד העצם, עד ששום דבר לא יכול להזיז אותם כו' (שזהו"ע דסלה, שאין לו הפסק).

ד) **והנה** כל האמור לעיל מודגש יותר עתה, כשנמצאים לאחרי העבודה דחודש אלול, שבמשך כל החודש אומרים בקשו⁴⁵ פני את פניך הוי' אבקש⁴⁶ (שזהו תוכן הענין דזה דוד דורשיו מבקשי פניך), ומסיימים קוה אל ה' גו' (וחוזרים וכופלים) וקוה אל ה'⁴⁶ (כדברי הגמרא במסכת ברכות⁴⁷ שזה מהדברים שצריכים חיזוק), ולאחרי זה נעשית כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בטוב הנראה והנגלה, ועד שנמשך בגילוי ביום שמח"ת, בשמחה בלי הגבלות, שבאופן כזה חוגגים זמן שמחתנו, לשון רבים⁴⁸, ישמח⁴⁹ הוי' במעשיו, וישמח ישראל בעושי⁵⁰, כפי שנכללים שניהם בתיבה אחת (שמחתנו)⁵¹, ועד שהשמחה באה בניגונים וריקודים, והיינו, שהשמחה נמשכת וחודרת אפילו ברגלים⁵², ועד שהרגלים הם במעמד ומצב שמגביהים ומנשאים ופועלים ענין הריקוד גם בהראש, ופועלים ענין הריקוד גם בהתורה, ואפילו כפי שהיא למעלה מהבנה והשגה (כידוע ביאור רבותינו נשיאינו⁵³ בענין ההקפות, שרוקדים עם התורה כפי שהיא כרוכה במפה ועטופה במעיל,

ע' קטו) ואילך.
 (44) תו"א יתרו סז, א. לקו"ת ר"ה סא, ד.
 (45) תהלים כז, ח.
 (46) שם יד.
 (47) לב, ב.
 (48) ראה לקו"ת שמע"צ פח, ד ואילך.
 (49) לשון הכתוב — תהלים קד, לא.
 (50) לשון הכתוב — שם קמט, ב.
 (51) ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ועוד.
 (52) ראה גם שיחת ש"פ שמיני תשט"ו (תו"מ חי"ד ע' 58).
 (53) ריש וסוף ד"ה ביום השמע"צ תרפ"ט (סה"מ תרפ"ט ע' 57. ע' 69 ואילך). וש"נ.

וירח הוי' את ריח הניחוח

שזה מורה על דרגא נעלית יותר בתורה, כפי שהיא למעלה מהבנה והשגה. ובדוגמת כללות ענין ההקפות, שלא נתפרש בתושב"כ, ואפילו אינו הלכה למשה מסיני בתושבע"פ, אלא רק מנהג, שזה מורה על גודל מעלת הענין גו', כמבואר בלקו"ת⁵⁴). אך לאחרי כל העילויים, רואים אח"כ שישנו חושך כפול ומכופל, ועד להענין שאירע עם שלוחי מצוה וכו' וכו'⁵⁵. ואעפ"כ, עומדים במעמד ומצב דיעקב סלה, שעומדים בתוקף שאין לו הפסק (סלה), ובאופן שנמשך עד להעקב כפשוטו (יעקב), ועד למעמד ומצב דזה דור דורשיו גו', באופן שמראה באצבעו ואומר זה, למרות החושך כפול ומכופל שאין למטה הימנו.

אמנם התקוה חזקה — ע"פ הבטחת רבותינו נשיאינו⁵⁶ — שזהו המאורע האחרון, ולא תקום פעמיים⁵⁷ רח"ל, ובזה מסתיים (דערמיט ענדיקט זיך) כל מה שהי' בעבר כו', ומתחיל כבר טוב הנראה והנגלה בגלוי, באופן שיכולים להיות בשמחה גלוי', כיון שנעשה שינוי עיקרי בפנימיות העולמות (כפי שנעשה בתקיעת שופר, כנ"ל ס"ב), ועי"ז נעשה שינוי עיקרי גם בחיצוניות העולמות. ואף שלכאורה אין זה נראה עדיין לעיני בשר, הרי כן הוא בפועל, ועד שרואים זאת גם בגלוי, כיון שבוקעים (מ'ברעכט דורך) את כל המדידות וההגבלות, ובפרט ע"י השמחה⁵⁸, והרי באים עתה משמח"ת, שאז ישנו הציווי יחד עם הנתינת כח על ענין השמחה (בכללות זמן שמחתנו ובפרט בשמח"ת), באופן שתומשך על כל השנה כולה⁵⁹, שתהי' העבודה בשמחה, וכמ"ש הרמב"ם⁶⁰ שהשמחה שישמח אדם בעשיית המצוה כו' עבודה גדולה היא [ואע"פ שזהו ענין הדורש יגיעה גדולה, עבודה גדולה כפשוטו, אעפ"כ, כל אחד מישראל מחוייב בזה], וממשיך, שזהו לפי שכן מצינו אצל דוד מלך ישראל, שנאמר⁶¹ והמלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה' [דכיון שכך היתה הנהגת דוד מלך ישראל, ניתנה הרשות והיכולת לכל אחד מישראל

54) סוכות פ, ג. 55) הערת המו"ל: ביום ה' ד' מרחשון, נרצח בשכונה הרה"ח ר' דוד אקונאוויץ, בהלכו לעסוק בדבר מצוה. 56) רבינו הזקן: אג"ק שלו אגרת צב. אדמו"ר האמצעי: אג"ק שלו אגרת מ. אדמו"ר ה"צמח צדק": אג"ק שלו אגרת כ. וראה מכתב יו"ד שבט תשט"ו (אג"ק ח"י ע' שו ואילך). וש"נ.

57) לשון הכתוב — נחום א, ט (וראה לקו"ש חכ"ג ע' 306 הערה 55. וש"נ). 58) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ע' רכג ואילך. 59) ראה אוה"ת סוכות ע' א'תשנו. ברכה ס"ע א'תתסו ואילך. ד"ה צהר תעשה תש"ב פ"ג. 60) סוף הל' לולב. 61) שמואל-ב ו, טז.

מוצאי ש"פ נח, וא"ו מרחשון, ה'תש"מ

שגם הוא יתנהג בגלוי באופן דמפזז ומכרכר כו'. וכל זה, לאו דוקא במצוה שענינה בגלוי הוא שמחה, כמו מצות שמח"ת וזמן שמחתנו, ומצות שמחת בית השואבה, כמ"ש⁶² ושמחתם לפני הוי' אלקיכם שבעת ימים, כדאיתא בירושלמי⁶³ שבשמחת לולב הכתוב מדבר — שהרי בהמשך לענינים אלו מסיים הרמב"ם וחותם אודות השמחה בעשיית המצוה כו', היינו, שכך צריך להיות בכל מצוה. ולכן, הנה גם כאשר ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה⁶⁴, אינו מתפעל מההעלמות וההסתרים, אלא הולך בקומה זקופה⁶⁵, ומתוך שמחה, ועי"ז פורץ את כל הגדרים וכל המדידות וההגבלות⁶⁸.

ואילו בנוגע לענין המס"נ — הרי זה נעשה ע"י נשמה בגוף, באופן טוב ומתוך הרחבה, באופן של מס"נ בכח, דכיון שבמקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא (כתורת הבעש"ט⁶⁶), הרי זה נחשב כמו מס"נ בפועל. אבל, כיון שרצונו של הקב"ה שבנ"י יעבדו עבודתם בשמחה, כמ"ש⁶⁷ עבדו את ה' בשמחה, ויודע מעמדם ומצבם כו', שדעתם קצרה⁶⁸, לכן, נוטל ומסלק את כל הנסיונות וכל ההעלמות וההסתרים, ועוד כשנמצאים בימי הגלות, בחושך כפול ומכופל דדרא דעקבתא דמשיחא, קודם ביאת משיח צדקנו, הנה למרות שבנ"י הם במעמד ומצב של כבשה אחת בין שבעים זאבים, גדול הוא הרועה שמצילה ושומרה⁶⁹, ובאופן שלכל בני ישראל ה' אור במושבותם⁷⁰.

(ה) **ויש** להוסיף בכל האמור לעיל, בהקדם המשך הביאור בכללות ענין הקרבנות שהקריב נח. דהנה כתיב⁷¹ ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור גו', אמר, לא צוה לי הקב"ה להכניס מאלו שבעה שבעה אלא כדי להקריב קרבן מהם⁷², והיינו, שהקרבנות שהקריב נח הם מהבהמות ועופות שהיו עמו בתיבה. ומזה מובן, שהשייכות של הקרבנות דנח לתיבה היא גם בנוגע לפנימיות הענינים, וגם בנוגע להוראה בעבודת הוי'. והענין בזה, דהנה ידוע המבואר בארוכה בהמשך וככה⁷³, שכללות

62) אמור כג, מ. רמב"ם שם פ"ח הי"ב.
 63) סוכה פ"ג הי"א.
 64) ויצא כח, י.
 65) ראה פרש"י בחוקותי כו, יג.
 66) כש"ט (הוצאת קה"ת, תשס"ד) הוספות סמ"ח. וש"נ.
 67) תהלים ק, ב.
 68) פיוט בתפלת נעילה. ועייג"כ ברכות כט, ב.
 69) תנחומא תולדות ה. אסת"ר פ"י, יא.
 70) בא י, כג.
 71) פרשתנו ח, כב.
 72) פרש"י עה"פ. וראה גם שם ז, ב.
 73) תרל"ז פצה"צו. וראה גם מאמרי אדה"ז אתהלך לאזניא ע' נו. ועם הגהות —

וירח הוי' את ריח הניחוח

הענין דתיבת נח שבה היו כל החיות והבהמות ביחד, הוא בדוגמת השלום דלעת"ל, כמ"ש⁷⁴ וגר זאב עם כבש גו' (ודוגמתו גם במצות סוכה, שנקראת סוכת שלומך⁷⁵). וכל זה קשור עם ענין הדעת, שהרי השלום דלעת"ל יהי' עי"ז שמלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים⁷⁶ (וגם במצות סוכה מודגש ענין הדעת⁷⁷, כמ"ש⁷⁸ למען ידעו דורותיכם גו'). וענינו בעבודה, שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם⁷⁹, ואמרו רז"ל⁸⁰ כל העוסק בתורה לשמה משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה. וענין זה שייך למשנת"ל בענין וירח הוי' את ריח הניחוח, שהו"ע ריח המס"נ דדורו של שמד, כי, ענין השלום הוא חיבור הפכים⁸¹, והרי הענין דחיבור הפכים ישנו גם באופן הנהגת דורו של שמד, שאע"פ שזהו דור שלכאורה הוא היפך השלום, ועד שישנם מאורעות שהם היפך הסברה כו' (כנ"ל), ואעפ"כ, הנה לא זו בלבד שאין זה מונע ח"ו לעבודת הוי', אלא אדרבה, שע"ז ניתוסף עוד יותר בעבודתו, שנעשית מתוך מס"נ כו'.

ועוד זאת, דהנה נת"ל (ס"ד) שהמס"נ צ"ל רק בכח, ובאופן של הרחבה כו'. והרי הכלי לזה הוא ע"י ענין השלום, כי, ע"י השלום פועלים שאפילו במעמד ומצב דעצבים רח"ל, הנה חבור עצבים אפרים הנח ל⁸², ועד שגם בעוה"ז הגשמי והחומרי ה"ה יוצאין למלחמה ונוצחין⁸³, ועאכו"כ כשנמצאים במעמד ומצב שלאחרי העבודה דחודש תשרי, שהוא הראשית של כל השנה כולה, וכבר נפעל הענין דבקשו פני את פניך הוי' אבקש, וכבר נמשכו בגלוי כל עניני העבודה דחודש תשרי, שהם עבודות כלליות על כל השנה, ועד לסיום וחותם עבודות אלו בעבודה דשמח"ת, כפתגם רבותינו נשיאינו⁸⁴ שמצות היום היא בניגונים וריקודים, שבזה שוים כל בני"י (כמבואר בכ"מ⁸⁵), הרי בודאי שמנצחים במלחמה (במכ"ש וק"ו מהמעמד ומצב שעליו נאמר חבור עצבים אפרים גו'), ויתירה מזה (באופן שבאין ערוך), שאין צריכים למלחמה כלל, כפי

79) רמב"ם סוף הל' חנוכה.	אוה"ת פרשתנו (כרך ג) תרסט, א ואילך.
80) סנהדרין צט, ב.	74) ישע"י יא, ו.
81) ראה תניא אגה"ק ס"ל.	75) סוף ברכת ק"ש בתפלת ערבית.
82) הושע ד, יז. וראה ב"ר פל"ח, ו.	76) ישע"י שם, ט.
83) ראה תו"ח פרשתנו עד, סע"ד ואילך.	77) המשך וככה הנ"ל פצ"ו.
84) סה"ש תש"ה ע' 58.	78) אמור שם, כג. וראה ב"ח או"ח ר"ס
85) ראה סד"ה ביום השמע"צ שבהערה 53.	תרכה.

מוצאי ש"פ נח, וא"ו מרחשון, ה'תש"מ

שמבאר אדמו"ר האמצעי בארוכה⁸⁶ על הפסוק⁸⁷ פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי, שאף שבעבר הי' קס"ד לענין של קרב, הנה אמיתית הענין דפדה בשלום הוא כאשר מלכתחילה אין ענין של קרב, ואפילו לא קס"ד לקרב, שלכן אין צורך אפילו להטלת אימה ופחד (תפול עליהם אימתה ופחד⁸⁸), כיון שנעשה שלום אמיתי כו'.

ו) **ובעומק** יותר, דהנה ידוע המבואר בדרושי פ' נח (החל מתורה אור⁸⁹, ועד לדרוש הידוע ד"ה החלצו⁹⁰) גודל מעלת שם הוי' (שעם היותו אחד מז' השמות שאינם נמחקים⁹¹, הנה דוקא הוא נקרא שם העצם⁹² שם המיוחד⁹³ ושם המפורש⁹⁴), שבכל השמות שבשאר הספירות, רק האור הוא משם הוי', והחידוש שבשם הוי', שענינו בספירות הוא ספירת התפארת, שגם הכלי הוא מבחי' שם הוי'. והיינו, שאף שאור וכלי הם ב' הפכים, שלכן הנה אפילו בשמות שאינם נמחקים יש חילוק בין האור לכלי, מ"מ, בשם הוי' נעשים האור והכלי ענין אחד. וזהו גם שענינו של שם הוי' כפי שנמשך בספירות שבסדר השתלשלות הוא ספירת התפארת, שהיא בקו האמצעי שמחבר קו הימין וקו השמאל, וזהו גם ענינה של תפארת שנעשית מהחיבור של חסד וגבורה, ועד לעצם התפארת שהיא למעלה באין ערוך מזה שכוללת חסד וגבורה⁹⁵. וענינו בעבודת האדם הו"ע השלום והאחדות, כי, אתם קרויין אדם⁹⁶, ע"ש אדמה לעליון⁹⁷, וכשם שלמעלה ישנם עשר ספירות, כמו"כ ישנם באדם עשר כחות, כנגד עשר ספירות עליונות שנשתלשלו מהן⁹⁸, וכמו"כ באדם הכללי, כל עם בני' ביחד, ישנם עשר הסוגים, מראשיכם שבטיכם עד חוטב עציך ושואב מימין⁹⁹ (כמבואר בלקו"ת¹⁰⁰ שהם בדוגמת עשר

86 ד"ה פדה בשלום פי"א (שערי תשובה ח"א נה, ג"ד).
 87 תהלים נה, יט.
 88 בשלח טו, טז.
 89 י, ב ואילך. וראה גם תו"ח שם סד, ב ואילך. אוה"ת שם (כרך ו) תתרסז, א ואילך.
 90 לקו"ת מטות פו, א ואילך. סה"מ תרנ"ט ס"ע סז ואילך.
 91 שבועות לה, א. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ו ה"ב.
 92 כסף משנה הל' ע"ז פ"ב ה"ז. פרדס שערי יט (שער שם בן ד) פ"א ואילך. מורה נבוכים ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב פרק כח.
 93 סוטה לה, א. סנהדרין ס, א.
 94 סוטה וסנהדרין שם. רמב"ם הל' יסוה"ת שם. וראה בארוכה פרדס שם.
 95 פרדס שערי א (שער עשר ולא תשע) פ"ב. סה"מ תרנ"ג ע' רח. תרס"ה ע' נט. אעתי"ר ע' קו. המשך תער"ב ח"א ס"ע ריח ואילך.
 96 יבמות סא, רע"א.
 97 של"ה כ, ב. שא, ב. ובכ"מ.
 98 תניא רפ"ג.
 99 נצבים כט, ט"י.
 100 ר"פ נצבים.

וירח הוי' את ריח הניחוח

המדריגות שבנפש האדם), ועז"נ אתם נצבים גו' כולכם לפני הוי' אלקיכם, שזהו"ע השלום וקירוב הלבבות, ואהבת לרעך כמוך¹⁰¹, כמוך ממש, עד שנעשים לאחדים כאחד¹⁰², כולם בשוה, שזהו אמיתית ענין השלום שנמשך מהקב"ה שהשלום שלו¹⁰³, שלהיותו למעלה מכל מדידה והגבלה, למעלה מהזמן וכו', הרי גם ההמשכה ממנו היא באופן דלא שנית. וענין זה קשור עם עבודת כל אחד מישראל באופן שכל עניני עבודתו, הן העבודה דכחות מקיפים והן העבודה דכחות פנימיים, הם באופן דלא שנית, כיון שהם מיוסדים על עיקרה ושרשה של כללות העבודה, שזהו ענין הקבלת עול (כמבואר בתניא¹⁰⁴), וזוהי גם נקודת המס"נ. ונמצא, שענין השלום קשור עם תנועת המס"נ שהיא באופן דלא שנית, שלכן מגיעים על ידה להבחי' דאני הוי' לא שנית (כנ"ל ס"ג).

ז) **וענין** זה נותן כח ונעשה כלי ממשיך ברכת הוי' ללא שינויים (לא שנית), גם בנוגע לקיום העולם באופן דלא ישבותו, החל מתחילת השנה, באופן שמתעשרת בסופה¹⁰⁵, כידוע הפירוש¹⁰⁶ שבסופה היינו מיד לאחר תק"ש, שאז נמשכים כבר כל הענינים באופן של עשירות (דאתה מחוייב לעשרו) שלא בערך יותר מדי מחסורו אשר יחסר לו¹⁰⁷. ובאופן כזה יוצא כל אחד מישראל לעבודתו בעולם, ומקיים הציווי שנאמר (בתחלת הסדרה שהתחילו לקרוא בתפלת מנחה) לאברהם (אחד ה' אברהם¹⁰⁸, ואח"כ נעשה ציווי ונתנית כח לכל אחד מישראל), לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך גו' (כמבואר בדרושי לך לך¹⁰⁹ שהו"ע היציאה מהרגילות והטבע כו'), ועי"ז ואברכך ואגדלה שמך והי' ברכה גו', עד שנברכו בך כל משפחות האדמה, שמתברך גם מכל עמי הארץ, ועד"ד מ"ש לעת"ל ועמדו זרים ורעו צאנכם¹¹⁰, ועד"ז נעשה עוד בזמן הגלות, שלא זו בלבד שעמי הארץ אינם מפריעים לבנ"י, אלא אדרבה, שמסייעים להם, כי כבר נעשה מעמד ומצב שלכל בנ"י הי' אור במושבותם. ולוקחים עמהם את כל הניצוצי קדושה שנתבררו, כספם וזהבם אתם¹¹¹, ועאכו"כ בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו¹¹², קהל גדול

101 קדושים יט, יח.	107 פ' ראה טו, ח. וראה כתובות סז, ב.
102 לקו"ת שם.	108 יחזקאל לג, כד.
103 שהש"ר פ"א, א (בסופו).	109 ראה סד"ה לך לך תרס"ז (המשך תרס"ו ע' שצז). ועוד.
104 רפמ"א.	110 ישע"י סא, ה.
105 ר"ה טז, ב.	111 ישע"י ס, ט.
106 ראה לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' תכא.	112 בא י, ט.

מוצאי ש"פ נח, וא"ו מרחשון, ה'תש"מ

ישובו הנה¹¹³. ויקויים היעוד ונגלה¹¹⁴ כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו (שגם הבשר הגשמי למטה יראה) כי פי הוי' דבר, כיון שיתבטלו כל ההעלמות וההסתרים, והיתה להוי' המלוכה¹¹⁵ (גם ע"י כל העולם כולו, כל שבעים אומות העולם וכל השייך להם), בקרוב ממש, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, במהרה בימינו ממש.

115) עובדי' א, כא.

113) ירמי' לא, ז.

114) ישעי' מ, ה.